

Fraude, voorbeelden

Aan de hand van enkele praktijkvoorbeelden kan zichtbaar worden gemaakt hoe mechanismen werken. De voorbeelden zijn niet per definitie actueel: daar waar de fraude al kon worden aangepakt, is dat gedaan.

Criminele netwerken

Opsporing werkt vanuit een incident toe naar een dossier met een verdachte en een feit. Deze benadering is niet gericht op de vorming van een integraal beeld. Criminele constructies komen daardoor sporadisch en moeizaam in beeld. Sommige criminele netwerken hebben de volledige 'supply-chain' van hun product in handen. Van grondstof tot eindproduct.

Het West-Afrikaanse criminele netwerk 'Airegin' beschikt in Nederland over huisvesting, bedrijven, stichtingen, werkgeversverklaringen, identiteiten, vergunningen en contacten met internationale componenten. Zo heeft de organisatie alle faciliterende onderdelen voor crimineel handelen in eigen hand. Wel zo efficiënt. Bijkomend voordeel is dat het voor opsporingsinstanties vrijwel onmogelijk is om de rode draad in deze fraude te ontwarren. Airegin maakt dankbaar gebruik van het feit dat iedere opsporingsinstantie in Nederland de activiteiten beperkt tot het eigen beleidsterrein. Zoals toen de organisatie ter ore kwam dat een team van 12 rechercheurs, 1 analist en 2 financieel experts trachtte door middel van arbeidsintensieve vorderingen de vastgoed- en bedrijfsposities van het netwerk bloot te leggen. Vanuit het oogpunt van beheersbaarheid koos de recherche uiteindelijk voor een eenvoudige aanklacht: drugshandel en oplichting in geïsoleerde gevallen. De werkelijke criminele structuur bleef hierdoor buiten beeld.

Naderhand leidde een geautomatiseerde scan van het Vastgoed Intelligence Center in twee dagen tot een completer beeld van de situatie, dan het researcheteam handmatig kon maken. Een verdachte uit de zijlijn van het onderzoek bleek plotseling de grootste hypotheekfraudeur van Amsterdam Zuid-Oost. Wanneer de rechercheurs van verschillende gegevensbestanden gebruik hadden kunnen maken, was de capaciteit gericht en effectiever ingezet.

Crimineel woninggebruik

Amsterdam telt ruim 16.000 adressen waarop langer dan één jaar geen GBA inschrijving is. Mogelijk is er wel sprake van bewoning. Soms is er een buitensporig groot aantal mutaties binnen een pand, over een relatief korte periode. Dit betreft deels pied-à-terre of te koop staande woningen. Vermoedelijk is een deel van deze woningen in gebruik door criminelen.

Oudezijdse Draaiburgwal 3 lijkt een heel gewoon huis. Maar sommige panden zijn minder gewoon dan anderen. De huizen rondom nummer 3 kennen gemiddeld eens in de 8 jaar nieuwe bewoners. Voor dit omgebouwde pakhuis op nummers 3 gelden andere getallen. In de afgelopen drie jaar vonden er 30 mutaties plaats op de bewoning van het pand. Elke keer waren de bewoners Pakistanen, dan wel Oost-Europeanen.

Het GBA geeft van deze vreemde gang van zaken geen automatische melding. Zonder dat de overheid leert wat er echter deze vreemde administratieve wijzigingen schuilt, is het mogelijk dat bepaalde fraudevormen nog compleet buiten beeld zijn.

Hypotheekrenteaftrek

Een groot deel van Nederland ontvangt hypotheekrenteaftrek. Niet in alle gevallen is dit terecht. Ben en Clara vertellen op verjaardagen honderduit over hoe zij de rijksbelastingdienst voor het lapje houden.

'Sinds vorige week hebben we weer een nieuwe huurder op de Flierbesweg', laat Clara nonchalant vallen. Aan die straat ligt het huis waarop Clara officieel staat ingeschreven in het GBA. 'Ja', buldert Bert, 'die stakker betaalt 1500,- per maand voor die woning met wat meubels erin'. Een neef van Clara wil weten hoe het stel dit met hun hypotheekrenteaftrek heeft geregeld. 'Heel simpel', legt Bert uit. 'We spreken met de huurder af dat hij niet bij de gemeente inschrijft. Daardoor is Clara officieel nog steeds

de bewoner. Dat is dus dubbele hypotheekrenteaftrek voor ons!' Gevraagd naar de kans op ontdekking trekt Clara een grimas. 'De gemeente komt er toch nooit achter zolang de onderhuurder zich niet probeert in te schrijven'.

Het stel uit dit voorbeeld zou tegen de lamp lopen wanneer de overheid informatie uit Atlas zou vergelijken met de GBA inschrijving en de huwelijkse staat van personen. Een effectieve aanpak van deze vorm van fraude is de gegevensvergelijking van particuliere eigenaren in Atlas, met stellen in het GBA met huwelijkse staat 'getrouwd' en een check of ze gescheiden ingeschreven staan. Deze aanpak kan landelijk worden toegepast bij de bestrijding van hypotheekfraude en uitkeringsfraude (AOW en bijstand). Hoeveel mensen hebben bijvoorbeeld een zelfstandige AOW uitkering en zijn toch gehuwd? Een start zou zijn om aan de Sociale Verzekeringsbank (SVB) een bestand te vragen met alle gehuwden met zelfstandige AOW uitkering.

Zorgtoeslagen

Uit gegevensvergelijking blijkt dat er fraude wordt gepleegd met zorgtoeslagen. Veel mensen ontvangen momenteel zorgtoeslag. De zorgtoeslag wordt eerst uitgekeerd, achteraf vindt controle plaats van de rechtmatigheid. Niet iedereen die vervolgens onterecht een toeslag heeft ontvangen, is van plan deze terug te betalen. Het voorbeeld van Janeck werkt verhelderend:

Janeck heeft een schuld van ongeveer 4000,- euro opgebouwd door onterecht ontvangen zorgtoeslag. Hij had zich netjes ingeschreven in de gemeente en deed een verzoek tot voorschot. Zoals gebruikelijk boekte de rijksbelastingdienst het bedrag maandelijks over op zijn rekening. Gebruikelijke gang van zaken? Jawel, afgezien van het feit dat Janeck al lang niet meer in Nederland woonde. Wanneer de zorgverzekeraar hem een verzoek tot premie betalen toestuurt, blijft deze zonder respons. Terug in eigen land vertelt Janeck over de uitstekende behandeling van zijn knieklachten in de Nederlandse zorg, en de bonus die hij op de koop toe ontving van de Nederlandse belastingdienst.

Studiefinanciering

De studiefinanciering voor uitwonende studenten is bedoeld voor studenten die niet in het ouderlijk huis wonen. Veel studenten van een Middelbare Beroeps Opleiding (MBO) geven aan uitwonend te zijn, waardoor recht op studiefinanciering voor uitwonenden ontstaat. Uit controle van de dienst Handhaving van Amsterdam, op basis van door DUO uitgereikte risicoprofielen, bleek een groot gedeelte niet te kloppen. De familie Loukili laat zien hoe makkelijk de fraude in zijn werk gaat.

Ahmed, Aicha, Fahroud, Abdel, Abbes, Badria, Basma, Chadia en Charifa zijn neefjes en nichtjes van elkaar en groeiden op in Amsterdam Slotervaart. Zij zijn het deel van de familie dat onderwijs aan een Amsterdams MBO volgt, op 10 minuten lopen van de wijk waarin zij zijn opgegroeid en tot voorheen woonden. Nu zij studeren wonen zij echter op kamers. Maar niet in een studentenhuis: Ahmed woont bij zijn tante, de moeder van Aicha. Aicha woont bij de zus van Fahroud. Fahroud woont bij zijn broer. Abel woont bij de vader van Abbes. Abbes woont bij de ouders van Badria in, terwijl Badria zich samen met Basma en Chadia heeft ingeschreven bij de zus van Charifa. Charifa zelf woont bij haar oom, de vader van Ahmed. Hoewel...wonen? Zij staan ingeschreven in het GBA. In werkelijkheid wonen allen nog in dezelfde wijk als waar zij opgroeiden en onderwijs volgden. Sommigen wonen nog in dezelfde straat, anderen in dezelfde flat of op dezelfde verdieping als hun ouderlijk huis. Zij komen allemaal in aanmerking voor studiefinanciering voor uitwonenden.

Energie

Ook de semioverheid wordt met fraude geconfronteerd. Deze deels private organisaties vervullen tevens een publieke taak. Zo heffen energieleveranciers energiebelasting voor de overheid. Soms kan deze belasting niet worden geïnd, omdat de belastingplichtige vertrokken is naar een onbekende bestemming.

Karel bewoont in Amstelveen een tussenwoning. Administratief staat deze woning leeg. Karel staat in de GBA niet op dit adres ingeschreven. Dat is wel zo makkelijk, want het scheelt hem een slok op een borrel in de gemeentebelastingen. Bovendien zit hij er deze winter daarom zowel financieel, als qua temperatuur warmpjes bij. Want de netbeheerder en energieleverancier voorzien hem zonder probleem van stroom. Aansluitingen worden immers niet met de GBA-gegevens vergeleken.

Deze fraudevorm is eenvoudig op te lossen met een GBA-vergelijking. Er zijn adressen waar wel gebruik is, maar geen inschrijving. Na enkele onbetaalde rekeningen is de dader vaak betrokken. Rechtsmiddelen om de schuld te verhalen lopen stuk vanwege de ontbrekende GBA inschrijving. Niet alleen energieleveranciers zijn hiervan de dupe. Ook overheden worden geraakt in hun inkomstenderving door misgelopen belastinginkomsten.

Witwassen

Stichtingen zijn een nuttige wettelijke constructie.

Zoals sommigen postzegels sparen, spaart Jaap stichtingen. Jaap weet namelijk als geen ander dat het stichtingenregister niet wordt vergeleken met de gegevens van de GBA, de belastingdienst, Kamer van Koophandel. Ook heeft de Financial Intelligence Unit van de recherche, belast met het opsporen van ongebruikelijke en verdachte transacties, geen zicht op deze 'black-boxes. Dit komt Jaap 'wel goed uit'. Het wil namelijk wel eens voorkomen dat hij inkomsten die het daglicht niet kunnen verdragen, wil witwassen. Doordat de overheid de beschikbare informatie niet vergelijkt, wordt Jaap niets in de weg gelegd.

De integriteit van gegevensregistraties van de overheid moet betrouwbaar zijn. Door matching van adres-, bedrijfs-, inkomens- en persoonsnaam gegevens kan worden vastgesteld wat er niet klopt in deze registraties en komt enorm veel potentiële ondermijning boven water.

Polisadministratie

In de Polisadministratie van het UWV is te zien dat sommige bedrijven mensen voor 2 uur per dag in dienst hebben, 5 dagen per week. In de Polisadministratie melden alle werkgevers elektronisch elke maand salaris- en werk-gegevens van al hun medewerkers.

Concreet voorbeeld van fraude was een verhuisbedrijf gevestigd in Den Haag met verhuizingen in Zwolle. Met een dienstverband van 2 uur per dag is dat praktisch onmogelijk. Het patroon dat hier achter zit is het volgende: je geniet een uitkering voor 75% van je werktijd. Officieel werk je 25%, verdeeld over 2 uur per dag. Jouw baas betaalt jou zwart, hij verzwijgt de inkomsten (fraude van btw en winstbelasting) en jij verzwijgt het zwartwerken.

Het voorstel van Initiatief één Overheid is: pak niet alleen de ene persoon aan die dit doet, maar alle personen die deze 'truc' uithalen. Richt je ook op de werkgever, en pak deze fiscaal en premie-technisch aan. Controleer ook op adres-niveau wat hier aan de hand is. Vergelijkbare aanpakken zijn mogelijk rond coffeeshops (waar de enorme omvang van zwart geld negatieve effecten heeft op ondernemers die zich wel houden aan de wet), rond illegale onderhuur (een derde deel van de Amsterdamse kamers op Kamernet wordt geadverteerd met 'inschrijving in GBA niet toegestaan'). Ook rond allerlei ongewenste, economische activiteiten (zwarte handel in bepaalde buurten), is dezelfde aanpak denkbaar.

GBA-fraude

In de GBA van Amsterdam staat een persoon van circa 50 jaar, die een huis bezit waarvoor hij hypotheek-rente-af trekt geniet. Hij staat daar ingeschreven, maar op hetzelfde adres staan drie studentes ingeschreven.

Af en toe duikt er op dit adres ook een 'VOW-er' (vertrokken onbekend waarheen) op: iemand die meestal onvindbaar is voor de overheid, maar af en toe 'opduikt', meestal om redenen van de aanvraag van een paspoort of ID-bewijs, of overschrijving van een auto. Deze persoon 'verdwijnt' na verloop van tijd weer van de overheids-radar.

Het Burgerinitiatief één Overheid stelt voor om niet met de regeling te beginnen, maar met de persoon. De man in kwestie woont niet op dat adres, hij verhuurt het aan studentes. Maar administratief woont hij daar wel. Feitelijk woont hij samen, maar dan wel met iemand die een uitkering

heeft. Dat 'kost' hem/haar de uitkering, vandaar dat ze 'sjoemelen'. Tegelijkertijd wordt de hypotheekrente ten onrechte genoten (scheelt de rijksoverheid tot 10.000 euro per jaar), worden de huuropbrengsten verzwegen (mogelijk ook 10.000 euro per jaar), wordt er ten onrechte een uitkering genoten (15.000 euro per jaar) en is de kans groot (vanwege norm vervagend optreden) dat beide personen ook zwart geld verdienen.

Dergelijke personen, die allen hetzelfde gedrag vertonen, moeten in alle facetten van frauderend optreden gelijktijdig worden aangepakt. De aanpak van het patroon, in plaats van het risicoprofiel. Op basis van de GBA is een patroon snel te detecteren.

Paspoort-signalering

Effectieve paspoort-signalering komt slechts beperkt voor. Van de 50.000 veroordeelden, die nog niet in de gevangenis terecht zijn gekomen, zijn er 1.566 zodanig veroordeeld dat zij voor 'paspoort-signalering' in aanmerking zouden komen. Door zeer strikte interpretatie van het OM staan er uiteindelijk maar 217 als zodanig geregistreerd.

Initiatief één Overheid stelt voor uit te zoeken welke van de 50.000 veroordeelden problematisch gedrag voor de gemeente Amsterdam veroorzaken. Vervolgens moet worden uitgezocht in hoeverre deze personen bij andere overheidsorganisaties bekend zijn. Genieten zij een uitkering, hebben zij een paspoort aangevraagd, werken zij (via UWV), hebben zij een bedrijf, hebben ze actieve relatie met belastingdienst (40.000 die bij de GBA als VOW bekend staan, hebben een actieve relatie met belastingdienst, 6003 mensen wonen daarvan in Amsterdam, hebben zij rekeningnummers, etc. Ook hier geldt: pak de personen met negatief gedrag ten aanzien van de rechtsorde op alle terreinen tegelijkertijd aan; maak het ze onmogelijk om 'tussen de naden van de publieke organisaties door weg te glijpen'. Zo wordt normafwijkend gedrag moeilijker gemaakt, en indirect norm-volgend gedrag beloond.

Katvangers in de horeca.

Amsterdam heeft indertijd het probleem van katvangers in de horeca (personen die over de vereiste horecapapieren beschikken en voor een eenmalige vergoeding de horecaverunning op hun naam zetten) onder controle gekregen door samen met het toenmalige Gemeenschappelijk Administratiekantoor (GAK) na te gaan of er premieafdracht plaatsvond. Er zullen immers maar weinig personen zijn die als vrijwilliger in een horecaonderneming als bedrijfsleider gaan werken. De eigenaren van de horeca inrichtingen die geen premie hadden afgedragen, kregen een aanslag met terugwerkende kracht. Het was gauw gedaan met het fenomeen van horecakatvangers.